

IGANDEETAN IRITETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Garagarriaren
29.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur-chiki bat.1902-ko Baguillaren
29.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutiiz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echea: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

EUSKALDUN MOTELAK

Zein edo nungoa dan bat ezaututeko, naikoa izaten da batzuetan bere arpeguira begiraturtea, bada asko edo guichi bertan daroagu guizonak gueure guraso eta erritarren antz eta ezaugarriren bat edo beste. Baiña asko direan leguez guizartean bata bestearen antzekoak, senideak edo aideak direlako, edo beintzat Jainkoak alan eguin dauzalako, ezaupide edo señalik onena izaten da kontuan artutea zein dan aren berbetea, eta ziur edo seguruago ondiño, ikustea zeintzuk direan bere eguikizun edo obrak, onek direlako ezaupide onen onen eta eguienak.

Orain, bada kanpotik gure artera datorren batek, gu ezaututeko ezaupide edo señale onek artuko baleuz, ¿igarriko eteleuke askotan gu euskaldunak gareanik? Eguia esateko, eztot uste ikusiko leukenik gure bizimodu onetan euskaldun-antz da usain andirrik, batez be zer-edo-zerzat euren burua daukeen artean beinipeñ, eta onelakoak zoriharrean eztira guichi. Danok, ori bai, guztiok esango gueuskeo, *euskaldunak gara* edo *somos euskaldunas con honra* euskaririk eztakienak; baiña ¿zegaz sinistuerazi gueure esakera au? ¿Gueure eguikizun edo obrakñ?

Ez orrisse, ez zoriharrean, euskaldun usainik eztaukeelako aspaldion dakuskuzan gauza batzuk, gueure lotsarako, ondarako izan bearrez. Ara emen onetariko bat edo beste: Euskalerrian jaio ta bizi ta ia euskerari jaramon eguin ez. Ikusi berau egunean egunean galduaz doiala, ta berari, galdu eztedin, eutsi gura ez, edo beintzat eusten diarduenai lagundu ez. Esan edonun euskaldunak gareala, ta guero euskeraz berbarik be ez.

¿Zer derichazue oni, neure irakurla maiteak, zer? Dan dana eguia dala, egui lotsagarria guretzat. Eta sinistu gura eztabenak, irakurri daiala IBAIZABAL onen 23.º gueia. Bertatik aterako dauz, neuk leguez, gauza lotsagarri bi onek:

1.º IBAIZABAL ain merkea izan arren, larri larri dabilela, eusla edo suskritoren paltaz.

2.º Ain direala guichi Bilbon sortutako albistari onetan iratsi edo eskribiduten daben bizkaitarrak eze,

gueiago dirudiala guipuzkoarra, erdi bizkaitar erdi guipuzkoarra baiño.

Burutik chanketaraño euskaldun ta euskalzale benetakoa nazanez, ez-tot esan bearrik asko mindu ta atsekabetu nenduela puntu lotsagarri bi onek, neugaz be zer edo zer ikusi, baeukeelako; eta jai, neugaz balitz bakarrik! Baiña ez, neu beste errudun, eskerbague, ta zekenak izan eidira gure Euskalerriko guizaseme gueien gueienak be. Iru peseta zistrin ez emotearren erdi ilik daukagu euskera utsean eguiten dan periodiku bakar au; merkeen merkeena, euskalzaleena; ez diruagaitik, ezpada euskera zabalduitearren sortu ta bizi dan IBAIZABAL au.

Sinistu be ia ezin leike, baiña alanche da eguia gueure lotsarako. Gueure lotsarako, bai; bada gure artean eta euskereagaz izan ezik, ezta inun ikusten onelako zekenkeririk, onelako lotsagarrikeririk. Katalanak ez orrisse, ezta Baleararrak be, eleukee ez guibel ain andirrik eukiko euren berbetea, euren echean bertan, guk darabilgun leguez erabilteko.

Len esan dot eta barriz be badiñot, guztiok entzun daigun: *Euskaldun guztiok gara errudun*; baiña ez guztiok bardin. Guipuzkoarrak ez guichi; gu Bizkaitarrak barriz askoz gueiago.

Aguirian dago zegaitik, urrengo batean ikusiko dogunez.

A. L. ARANBEAZKOA.

JESUS-EN BIOTZARI

Himnoa edo Kantona

*Guazen denak Jesusen
biotzen aurrera,
bere aurrean pozez
belaunikatzera.*

I

Zure biotzen doaiak ditu
zeru ta lurak batutzen,
zerubetako grazi guztiak
dituzulako artutzen;
biotz on orrek ditu guizonen
barrenak oso ssamurtzen,
dakizulako mundutarrari
onaren onez barkatzen.

¡O, Jesus! zabalzazu
guretzat biotza,
Zugan nai degu etorri

utzirikan lotza;
Zuri nai dizugu eguin
betiko oroitzat,
Zutzat gure ánima,
gorputz ta biotza.

2

Biotz aundi ta donaki ori
osoro dezu zabaltzen,
eta estia beñ gozoa
gureganuntza aguertzen;
Zure onetan pekataria
poskiroz baita makurtzen,
senda-gai onak Zuregandikan
ditubelako jasotzen.

¡O biotz amodioz
ornitutakua!
¡O biotz grazi onez
chit betotakua!
¡O biotz zumorikan
onenetakua!
guizonen esperantza
eguietakua.

JOSE ARTOLA.

LENBIZIKO SAMIÑA

Iehasaldeko erricho batean zan.

Senar-emazte gazte batzuek, Josse Antonio ta Mari Jossepa, onak oso, osasuntsuak, languilleak eta Jaungoikozkoak, eguneroko lanean galanki nekatuarren, pozez ta zoriontsu bizi ziran beren seme laztan baten begui ederretara beguira.

Semecho au baiño beste ondasunik etzuten. Jaungoikoak eraman ziozkaten zerura beste bi, jaio berriak, eta echeko pozgarri bakarra Joancho zan, zortzi urteko mutill polita, arguia, pizkorra, ikasten zerbait aurre-ratua; ta gurasoen eritziz erriko apaiz nagusiak baiño gueiago laster jakingo zuana.

Arrantzalea zan Josse Antonio, Mari Josepa berriz jostuna, ta ichasotik ekarri bear izaten zuan bata bazkari ta aparia jartzeko echean bear zana, ta saiatzen zan bestea egur ta oliotarako aña bada ere irabazten, bada ichulapikoan aurreratutako champon guchi izaten zuten.

Gabon aurreko egunetan gure Joancho ezin zan issildu bere azpaldiko jardunean. Oetik jaiki orduko ta ikastechetik zetorrenean bereala

guela barrutik edo sarrerako atetik asten zan deadarka:

—Ama, *onenbeste* (amar edo bederatzí, edo zana zalakoa) lo eguin ta Gabon.

Illabetez lenagotik asi ziran ikastecheko umeak *onenbeste* lo eguin ta Gabon alkarri esaten, bada udazkeneko euri zaparradak aguertu orduko, danak zebiltzen Gabonetara beguira. Ta urrutietatik beguiratzen ditugun gauzak, gueure gogokoak izan ezker, nola ta ezin izaten diran ondo ikusi, edergarri askorekin apaintzen ditu gueure irudimenak, eta guztiak izan oi dira alaiak eta onak; guero, bertan gaudenean, beguien aurrean edo esku artean daukagunean, ain eder ta onak iruditu ezagaitik.

Gure Joanchori Gabonetarako jantzi berria aguinta zioten, ta oso urduria zebillen Gabon egunaren zai. Bere lagunak baiño irudimen biziagoaren jabe zan, ta askoz ames ederragoak eguiten zituan. Gabon gabeko gozoak inoiz baiño gozoagoak iruditzen zitzaizkon, gabaren erdian entzungo zuan meza donea, aingueruak ereztu edo kantatuko zuten meza bezela; ta batez ere urrengo goizean ipiniko zioten soñeko berria, beñere baiño ta ederragoa, bere ezagunen soñekorik apainduenak bezin obeto eguia, oial bigun bigunezkoa, gorputzean oso egoki jarriko zitzaiona, anchiñetatik bere go-goak eskatzen zion antzekoa. ¡A zer barrubo pozarekin ikusiko zuan bere burua orrelako jantziarekin kalean zear! ¡Nola beguiratuko zioten bere lagun ta adiskideak! ¡Bere jantzia izango zan ikustekorik onena erri guztian!

—Ama—esaten zion Mari Josepari egunero—lengo urtean chikia nintzalako lo eguin nuan ta ez nintzan gaberdiko mezatara joan; baiña aurren, aundia naiz ta, eztet eguingo lorik, eta gozo asko jan ondorean, elizara joango guera, ¿ezta?

—Bai, kutunchoa—erantzuten zion amak—azukrearekin egositako in-chaur ta sagarrak eta goiendun esne ederrarekin eguindako ai gozoa jango degu.

—Ta urrengo goizean soñeko berria jantziko det ¿ezta?

—Bai, aítak Gabon aurreko egun abetan, diru asko irabaziko du icha-

soan, ta nik erosiko dizut soiñeko berria, ta neronek josiko dizut ehukun ta ederki.

(Jarraituko du.)

DOMINGO AGUIRRE.

Maiatz-ileko loreak

¡Goazen! eramatera
Loreak ugari,
Animatikan maite
Deguben amari;
Lorez koroituzera
¡Goazen! gu kantari
Gorde gaitzan amachok
Chukun eta garbi.

¡O Jainkoaren Ama Santa ta
Egun sentiko izaria,
Estutasunen pozagarri ta
Erien ama lastana!
Ama sortzetik garbia eta
Birgina guzien ama
Zu zerade, zu, birtute denak
Dituzun ama bakarra.

Nai degulako izan
Guk beti zureak,
Izan nai degu zure
Koroitutzalleak;
Ez izanagatikan
Lore primoreak
Zureak dira biotz.
Gureko loreak.

Aitoren Ibarmendietako
Lore talderi osuak,
Birtute denen ispillubatzat
Nola diraden jaiuak
Lore altsuak lore gozuak,
Aberats ta beartsuak,
Nai degu izan, ama chit Santa,
Zure amoriozkuak.

¡Goazen! amachongana
Elkarganatuta,
Lore sorta guziak
Koroi biurtuta;
Ama len egonarren
Lorez apainduta,
Apainago jartzera
Gaur guk koroituta.

Jakindurian eserleku ta
Esku aundiko Birgina
Zeruko ate diz-dizari ta
Erreguinen Erreguina;
¡O! pekatari guzi guzien
Igulesleku atseguina!
¡Ai zu koroitzen ari guerala
Chit zuzenduko baguina!

¡Nola ez zu koroitu
Pozaren indarrez,
Gure poz emallea
Zedorri izanez?
Jantzia zaudelarik
Lorez ta izarrez,
Zaitugu gaur koroitzen
Pozaz ta negarrez.

Debozian ontzi aundi ta
Ama parerik gabea,
Batasunaren kucha dontzu ta
Kristauen laguntzallea!

¡O! zorigaitzen kendutzalle ta
Onaren ekartzallea!
Kristau talderi guzi-guziaz
¡Arren! kupitu zaitea.

Bazaude zu jarria
Gure bitarteko,
¡Nola etzera bada
Gutzaz kupituko?
¡Nola etzaitugu guk
Ziñez apainduko
Zu gabe ez baguera
Zeruban sartuko?

Ama guzizko miñerituben
Ama miñeritubena,
Urrezko eche bat eguiñikan
Guk koroituta zaudena;
Zeran ezker gure ama bat
Chit maite gaitzubenena,
¡Arren! erruki izan zazu, bai
Euskaldunaren izena.

RAMOS AZKARATE.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Erresponsoak eta trapuak

I

—Ussabi; ¡Madriltik zu ere?
—Bai enechoa; Madriltik ni ere,
Luchi.
—Zein kaletan zaude?
—Kale prantzesean
—Kale prantzesean?
—Bai ara or, eskerretarako kale
orretan.

—Emakumea; ori eztezu kale prantzesa, baizik *Calle Princesa*.

—Gauza guchiri oratzeko zaude zu ere. *¿Zer dipentzia* otedago prantzesa esan edo printzesa izan? Guzia ere *prin-etik pran-erakoa*; eta uste det *prin* eta *pran* españolez berdintsu izango dirala (prantzesez eztakit); baiño Madriltar puntossa eguiñik otezauden nago zu ere.

—Ez emakumea, ez. Utzi ditzagun uskeri oiek, eta esan zadazu; ¿nola du izena zure echekoandreak?

—Ark bear bezela. Doña Berriketa Errieta (1).

—Eztet beñere aditu orrelako ize-nik inongo pronostikotan.

—Ba orain badakizu. Izena bezela du izana ere; denboraren erdia di-joakio berriketan, eta beste erdia errietan.

—¿Euskalduna da?

—Euskalerriko alaba; erritarrak guera, baiño bear baiño gueiago erdaldundua.

—¿Euskeraz itz-eguiten dizu?

—Gueiñean bai; baiño ernegu-al-di gogorretan esaten dizkit itz min-goschoak erderaz, eta orduan, nola erderaz oso ondo dakidan, eztiot barkatzen baizik erantzun berari ere erderaz.

—¿Zaarra da?

—Ez ba alaina ere; ama ezkerokoa; enpiñ, biok urte barrukoak guera.

—¿Beraz errietalaria ere bada?

—Eta guezurtia; ¿eztit ba esan

gaur goizean prantzes atsoa naizela? *¿Vieja Prantzia* (2).

—¿Eta zuk zer erantzun diozu?

—¿Nik?... ara: *estamos igualamen-taos en urtebarru, batiaos en mismo ponda, Prantzia no, España si.*

—¿Eta orrenbesterekin issildu da?

—Bearko issildu, andiagoak aditu nai ezpazituan.

—Beguir guero gogoreho ez ote-dan orrenbesteraño....

—Bazeneki nik bezela nor dan... Esango luke ondo gure atezai edo portera gaissoak ere.

—¿Zer ba?

—Oillo bat paltatu zitzaigun eche-tik, eta berrichuren batek esan dio gure Doña Berriketari, igueltseroak ostu zuela, eta atezaiak prestatu ziola jateko. Nola aria meenean etentzen dan, egur guziak atezaiaren gain di-ra. Ostutzea charra dala dio; baiño osturikoa, jakiñean prestatzea, cha-rragoa. Ikusten duan bakoitzean lo-tsatzan du atezai gaissoa. Lina du izena, baiño deitzen dio *gallina*. ¿Eta orrelakoari, esaten didazu, gogorcho eguiten diodala?

—Esango diozuna esaiozu bada euskeraz.

—¿Eta berak erderaz eguiten ba-dit ere bai?

—Baita.

—¿Noizko det ba erdera, edo saldu edo zer eguingo diot?

—Bear bearrekoa danean, eguin aldezu, eta bestelakoan itzik ere ez.

—¿Zergatik ba?

—Zergatik zure erderak oraindik akascho batzuek dituen; eta ark, zuk esantako eguei baiño, jaramun gue-iago eguingo die zure erderaren aka-tsai, eta zure lepotik barre eguingo du. Guinbeleta urrezkoa bada ere, akatsduna bada, ezin zurik zulatuko du; baiño burnizkoa izanagatik, eguingo du bere lana, oso eta zor-ro-tza badago.

—(Ona emen bigarren Doña Berri-keta. Enbidia balitz eskabia, askok bearko luke buruan zapia). Bai, bai, izango da; baiño..... ¿erresponsoak botatzen ere badakizu?

—Ondo da jakitea; batez ere ain merke diranean; eta agur orain bes-te bat arte.

—Jainkoak nai badu.

II.

—Eusebia.

—¿Zer nai du?

—Ekarri itzatzu eguierdirako so-lomoa eta legatza,

—Ez andrea. Ezin dezaket.

—¿Ezin dezakezula? ¿Zergatik ez?

—Ekarri bai, baiño jan ezin ditezke biak, barau eguna da ta.

—Emakumea; aotik sartzen danak eztu animarik ondatuko.

—¿Eta Adanek jan zuan fruta nun-dik sartu zan?

—*¡Vaya que salida!*

—*No señora; salida ya sabe yo por donde, y uste también; y pregunto: en-trar ¿por donde?*

—Emakumea; kontu oiek utzita, ekarri ta ipiñi itzatzu; etzaitu inork beartzen biak jatera, eta nere peka-tuak etzaituz zu inpernura era-mango.

—¡Ez! ¿Eta guero Jaungoikoak *gallina* deitzen badit, bedorrek ate-zaiari bezela?

—¡Uf!... *Descarada*.

—¿Yo? *No por sierto; cara aquí está bien bapa y hermosa, sin polvos y sin bibotes.*

—Eztakit nun ikasten dituzun gau-za oiek.

—¿Barau-kontuak? Elizan. Oso arguiro irakasten dituzte apaiz Jain-nak.

—¿Elizan? An izaten naiz ba ni ere.

—Bai andrea, izaten da; lorik eguingo ezpalu Elizan eta kontu gueichoago jarri, ondo aditu eta go-goan idukitzeko, teatroa utzi ta ango jemeloekin, eguin belarrietako jeme-loak Elizara eramateko, eta ala eta onela... ikasiko lituzke bedorrek ere gauza oiek nik bezelasse

—Zaude issilik, *lerda*. Zure lotsa-gabekeriak aditzen ¿nork bizi nai du? *ca... ca...*

—¿Zer? ¿Ka... ka esaten du? Ona emen berau Señora polita. Ni banaiz *lerda* ¿bedori zerda?

—*¡Dios mio! Dame paciencia.*

—(Zoaz, zoaz, gaisori pakiaren billa.)

III

Piper miña baiño ere erreago egongo zala uste zuen Ussabik bere echekoandrea urrengo ogeña lau orduan, baiño ez, beñere baiño alaia-go zegoan arratsean *tertulian* betiko lagunakin. Ango barre algara aun-diak asi ziran triperrea eguiten nes-kameari; emakume bezela, eguin zi-tzaion jakiñ miña; egundu zan zelatan eta ¡o! urasse bai zala Jaungoikoaren legueko zortzigarren aguinte edo mandamentua oinperatzea. Guezur aundirik etzebillen, baiño egui min-garriak bai. Ussabiren erderakadak gora eta Ussabiren erderakadak bee-ra. Aja ta iji, beti ere esan *igualamen-tos, batiaos, urtebarrukos, vaya que paíaso* eta beste orrelako itz as-ko. Gogoak eman zion Ussabiri erratz kirten batekin autsak astintzea ere neskazar *porrusalda* eguiten etzeki-ten aiei; baiño *ez-esan zuan-emen-dik aurrera eztezu adituko nere er-derarik; baiño euskeraz aditu bearko dituzu erresponso zuk nai baiño obeak.*

IV

Bigaramon goiz-beranduchuan asi zan kantari Ussabi:

Bart arratzean bota zituan

Bere barruko trapuak,

Deskantzatzeko lo eguin bear

Orain puska bat gajuak;

Baiño bearko dizkit aditu

Euskerakada bapuak,

Kanta dizkot erresponsoak

Ateratzeko trapuak.

—*Tin... tin... tin.* Eusebia ¿zer ar-zera?

(1) Enriqueta Arrieta.

(2) Vieja rancia.

—Lissibarako trapuak ateratzen.
—¿Eta kanta oiek?
—¡A! *Erresponsoak* dira Andrea, gure erriko sakristauaren doinuak.
—Goizeho asi zera *erresponsoak* ateratzen.
—Bai andrea: *erresponsoak* eta trapuak.

P. M.

TRAGON-ADARRA

¿Zer da tragon-adarra? Ori jakin nai degu. Guetarian deitzen diote *Trabain-errua* (1). Au da erderazko «Tromba marina».

Bein batean Zarauzko Munuan gueunden jende mordoska, ichasora beguira, askotan egon oi dan bezela, ta eguiten zuan egualdi izugarri charra, ichasoa ere aserre samarra zegoan, eta onetan nun aguertzen dan tragon-adarra, laño-tartean iruditzen zala bapote batek botatzen duen kea. Orrela jende guztia gauza arri beguira jarri zanean, galdetu zuan erdalerriko injiñeru batek onela:

—¿Qué es eso que parece el humo de un vapor?

Bereala erantzun zion Manuel Ondarruk:

—Una manguera.

—¿Y qué es una manguera?

—Pues ese que uste ves, estos ves, aquellos ves y yo también ves.

Erantzueria au adituta, nik uste det injiñerua guelditu zala len bezin illun.

Nik oraindano aditu diotan guziari esaten izan dute dala, onako bomba bat balitz bezela, ura ichasoa artu eta lañoetara jasotzen duan aparejua, enbuduan ichurako, erderazko «bomba aspirante».

Baño gauza orri kontra eguiteko beti esan izan diet nik, bonbak bezela ichasoa ura artuta jaso lañoetara, eta guero berriror erortzean, erriko litzakeala gazia, eta jia egundo santa sekulan ikusi edo adiñi duten ur gazia eurtan eguin duala? Eta arrazoi oni zer esan ez dakitela guelditzen dira.

Bada nire iritzian, nola legorrean ala ichasoa, tragon-adarrak ura bota eguiten du, ez jaso.

Bein batean ikusi det nik ichasotik legorrera pasatzen tragon-adarra (eta ez bizi uruti nigandik) eta ark nere inguruan bota eguiten zuan gogotik ura, nola ichas-ertzean ala legorrean barrurago.

Orregatik, sinisten det izango dirala guizon jakintsuak Euskalerrian ori ongui dakitenak, eta eman bezate arrazoiak, adieraziaz emen IBAIZABAL-en, nun kabitzen diran tragon-adar eta onek jaso edo bota eguin lezakean ur gazi edo guezia guztiak, eta gañera bi aldetara eman al diñuen arrazoiak. Or konpon.

PRAISKU ARRIOLAK.

Zarauz-en garagarillaren 10.ª 1902.

(1) *Bizkain tragonarra.*

Nik ichasoko gauzetan eztaik ezer, mendi artean jaio ta asi ta beti legorrean bizi izan nazalako; orregaitik eztot emoten ziutzat neure erechia *tragon-adar* orren gañean.

Zuen ichasaidetarren *tragon-adarra* ta gu menditarren *aize-biurra*, gauza bat direala uste dot. Neguan, edurte andiak direanean, sarri guertatzen da mendi eguitan, aize indartsu bik alkar jotea, ta biak burruka leguez, alkarri oraturik, bira biraka edo biurka asten dira. *Aize-biur* onek abiada edo ibilte andia eroaten dau, ta igarotzen dan lekuetan, arbolak atera, arri koskor eta edurra jaso, ehabolak apurtu, abereak eta guizonak illik edo elbarriturik ichi, ta onelango ezbearrak eguiten dauz. Neure senide urko bati entzun neutsan, bein bera chikia zanean onetarik *aize-biur* batek artu ta aidean jaso ebalo kana bete inguru ta bide ondoko arri-arte batera bota ebala, ta orduanche eguin jakon zauri baten markea erakusten eban.

Beraz, indar andia dauko *aize-biurra* gauzak jasoteko, ta arinak badira altura andira eroaten dauz, esaterako, autsa, orbelak, eta abar.

Izan leiteke, bada, ichasoko *aize-biurra* edo *Tragon-adarra* ura zeetua jasotea, andik laster osteria be jausten isteko. ¿Zuri tragon-adarra albotik igaro jatzunean, gañera jausi jatzun ura gazia zan, Praisku?

Orra nire erechia. Zuk esan dozu-zan Euskalerriko guizon jakintsuak aguertu gura badabe euren, IBAIZABAL-en ateak zabal zabalik daukeez. Onetarik gauzak, ikasbidezkoak, poz andienagaz jarriko gueukez.

BLOA.

SARGENTUA ETA SOLDADUA

Sargento batek esan zion bein soldatu gaste bateri baldin nai badek erakutsiko dit nik izkribatzen iri: ta soldaduak eratzun zion agudo sargentuari irakurritzen ez dakin, baña izkribatzen bai aspaldi.

Iduriturik sargentuari gauza chit arrigarria irakurritzen ez jakin eta izkribatzen jakitia aguindu zion: berealase orchen eseri zaitia (pensatu zuen soldaduari naiko farra eguitia).

Asi zaitia nai dezunian paper ortan izkribatzen, ta soldadua asi zan lasai arrasto asko eguiten sargento hura berriz zegien farrez atzetik itotzen asmatu ezinik arrasto aiek zer esan nai ote zuten.

Soldatu arrek agudo zuen bete arrastoz papera

ta sargentuak zion orduan eguin berari galdera:

—Baña guizona ¿bai aidakizu oiek zer esan nai duten?

Asi zaitia, asi agudo

paper ori irakurtzen

bestela laster asiko naiz ni

anka ta ezku dantzatzen.

Ta soldaduak bildurrez dio sargentuari beguiratzen

ta humiltasunez beterik asten

zaio berari esaten:

¿ez diot bada len garbi esan

jakin arren izkribatzen

letracho bakar, bakar bat ere

ez detala irakurtzen?!!....

ENRIQUE ELIZECHEA

MENDIZ-MENDI

Erri ontako gazte batzuek, umore on eta anka azkarrekoak pensatu genuen mendiz-mendi egun bat pasatzea, eta ortarako bereistu zan joan dan igandea.

Goizeko iruretan irten guñan kaletik sortzi lagun opa litekien denborik onenakin, au da, zeru urdina, odoi bakar bat gabe, izar ederrez estalia da illargu iya betiak argi eguiten zuela.

Eguzkiaren irteerako allegatu guñan denbora bateko ol-eche Anarbe izena duenera.

Ezin nizake esan zer edertasunak ikusi guentuen bidean. Aize gosho batek preskatzen zituen gure arpegiu beroak eta bide chidoretako iratzoak zeukaten intzak preskatzen guñuen belanetatik beera.

Erreteriko baso ederretan, aritz, gaztan, lizar, pagu, urritz, ostazuri, arte, zumar, urki eta beste mota askotako arbol galanta eta ederrez beteak daudenetan... ¡hura poza nabaitzen nuen nere barrenean! Ango aize garbi eta osasungarria ez liteke ezerekin ere pagatu. ¿Zer gogoz asnasaguiten zan! ¡Hura angos aiteguinal Zinetan, arrazoi zuen nere lagun batek esatean leku artako *oxigenuak* berdintzeko gauzik ez dala munduan. ¡Hura angos musika ederra! Bean, errekachoan dijuan urak eguiten duen soñu; basoan, zoragarriko aizeak arbol tantai aien ostoa mugitzen ezitro sortzen duen armonia; arbol adarretan, milla chori polit beten kantu ederrakin agur eguiten diotela aguertzen asten dan egunari, alaturik denbora berian paraje oyek; mendi egai batean ardiak boee eguiten dutela...

Igotzen guera mendizka batera eta... ¡ayek baso eta mendiyak aguertzen dira gure beguian aurrean! ¿Zer isiltasuna! Bakar bakkrik entzaten degu *eur* luze luze bat. Beguiratzen degu alde guztietara eta an... chit urrutian, ikusten degu kea dariola chondor bat: dudarik gabe bera zaitzen zegien ikaskillen batek ematen zizkigun egun onak *eur* arekin.

Uzi ditzagun geldi geldi gure esku traketat ezin erakutsi asi diñuen edertasun eta aunditasun oriek, berdan bezela, eta guazen aurrera.

Allegatu guñan Goizuetako, errira guchi gora bera zapi ta laurdenetako, eta meza entzun ondorean gosaldun guenuen ostatu batean. Jan eta edan lasai eguin, eta nekea zerbait aztu zanean, abiatu guñan Arano-ko errira eta... ¡bide onetan bai ez guñala len bezin azkar ibilli! Aldapa gora joan bear guenuen ordu t' erdiyan, eguzki beroakin ez bordik eta ez arbolik ikusi gabe. ¡Ayek bai zirala mendi zollak! Alako batean oso leer eguinik an eseritzen da danbolin jotzale bat iratze leku batean zerraldo, seguituan Ibaizabalen korresponsala eta... guero (pozik ale!) gañerako guztiak.

Ichedon aldi bai eguinta joan guñan Arano eta au begui aurrean ikusi zuenian dio batek: «Arrazoi zuen Jaungoikoak esan zuenian munduan ibilli zanean: *Ara. no.* Ez ni ere jakin izan banuen orlako nekiak pasa bear nituela.

Amaitetako eguin ondorian jachi guñan Arrambidera saltoka, gañbera zalako eta jateko zaletu guñalako.

Ogeita amazapi urteko inchaar arbol aundi eta eder baten azpian, Ibai zabal baten ertzian maya prest zegoen, eta anchen bakoitzak bere toki topatu zuen. Jaten asi guñan eta... ¡jauak, ura angos eramana!

Serbitzariak maiera janari onak, maiz eta ugari ekartzen bazituen ere, etzuen bildurrik maietik sukaldara bitartean eskutik platera eroriko zitzaioala lurrera, jaso ezinik kargaren merioz. ¡Ai zer sortzi tripazai sortu ziran Arrambidera, ol-eche zar eta guzti garbitzeko! Ingurn abetan beste sortzi baldin badira, datoztela, eguina dago apostua.

Jan eta edan bapo eguin, eta abiatu guñan eche aldera, eta bi edo iru bileretan

dantzatu arren batzuek, jo guenuen Pikoaga, guero Epeleko echeberri eta andik mendiz-mendi sartu guñan errira bederatzi erdietan (ez errazki nik dakizkiten bi).

Etzait iduritzen gau artako arkakusu ozkak min aundirik emango ziotela. Eta ori esanta bukatuko nuen karta au, ez balizkira eman an zan lagun Jose Inazio Inarra-k (Chinchua) berso abek,

Gauza bat pensaturik

dira amar egun

Goizuetan izandu

guera sortzi lagun

egualdia zegien

eder eta legun

etzala eudirikan

aisa zan esagun

adierazi nai det

zen lan eguin degun.

Erreteritik dago

biage fuertia

lan legua pasiak

naiko apartia

gogoratu zitzaigun

arano joatia

irabazirik ez ta

gorputzak nekia

eguin degula nago

aurtengo pakia

Allegaturik guñan

aukiyan eseri

cherri bat bezterikan

etzan agueri

arriya ta lokatza

zegien ugari

lagun bat trabaturik

zitzaigun erori

orain eun urteko

aitona diruri.

Audik Arano-raño

bide egokiya

ira kana altuan

badago sasiya

damutu zan aguro

lan ortan aziya

iya galdun guenuen

osagun guziya.

Pozet ipinizen gaitu

zerbait ikustiak

ibiltzeko gogna

badago guztiak

urritiko inchaarrik

urteero betiak

bertara joatean

askotan tristiak

ni ez nijua berriz

or konpon bestiak.

Guizona ibiltzeko

jaio zan mundura

banan ez luke joan nai

alako lekura

oñez igo bearra

paraje altura

ezin duenak berriz

beti errenkura

danbolina jotzeko

toki charra da hura.

Nik ere jarriko nituen pozik beste doze nerdibat, baña nola lan an franko luzagüya baita, bukatuko det lan beriso abekin.

Atzo ikusi nuen

bat chit leer eguina

ezin pasa zuela

kale bat berdina

errot-arriya bezin

gorputza ariña

an zebillen dolorez

juaz danbolina

disimulatu ezinik

anketako miña.

Ibill-sale izan arren

dago aspertua

gueiegui ibilli ta

bizirot lertua

berak dio daukala

anka okertua

baño ankan gañera

ez dago guertua

igortzitzeko fuerte

ona da ukartua. (1)

G. E. k berso pare bat

chit morezi diru

nik eguiya esanta

ez bada ofenditu

goiz aldiñ guztiak

guinduzun arriti

baña eguadirako

ziñaden guchitu

korresponsal gabe iya

guñaden guelditu.

Oso zintzo joan zinan

zu atzo lanera

gendeak uste baña

pizkorrago zera

nai badituzu ikusi

Lesaca ta Vera

Arichulain barrera

ara joango guera

orra *oxigenua*

artzeko aukera

ENRIQUE ELIZECHEA.

(1) Aguardiente

ASTEKO BERRIAK

Zarautzen 1902-go Garagarillaren 24.^a
IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Nere jaun eta laguna; Gaurdandik asi guera aste onetan izango diran festak zelebratzen; gogoa neukan asonteko gueurako IBAIZABAL-i bigaltzea, baiño nola ezin litekean, urren-gorako bigalduko det zer nola izan diran.

Lengo igandean San Luisen kongreganteak eguin dute bere patroiaron jaia, modu onetan. Goizeko 6.^{tan} meza ondoren komunioa, arratzaldean bespera ondorean prozezioa Ama Birginaren ta San Luis Gonzagaren irudiak eramaten zituztela, erriko musika berekin zuten Aita San Inazioaren marcha jotzen zuela. Sermoia eguiti du Bikario jaunak.

Egun ontan ideki da Zarautzarren batzokia, autaturik bere buruzagui edo presidente Pedro Perez Otegui jauna,

Aita prailleak beren elizako patroia San Juanen festak eguin dituzte era onetan; goizeko 4.^{tan} kanpan-otsa, bereala asten zirala mezak, 6 $\frac{1}{4}$ tan meza santuaz batera komunioa, kumulgatzen zirala irugarren ordenako anai-arreba asko; 9.^{tan} prozezioa, buru zala Bostrako lenapezpiku jauna, echeke praille danak eta Aiantamentua bere musikarekin an ziran, ziziriko-ots asko izandu zala; ondorean meza nagusia, emalea zala Aita Jagolea (Guardiana) eta lagun Aita

Barinaga eta Ugarte; sermoia eguin zuan Aita Olaskoagak gure euskera maitean berak bakarrik dakien beze-l; prozezioan zituzten Aita San Franziskoren eta San Juanen irudiak; bandera nagusia erabiltzen zuan Jaun Santiago Azpiatzuk.

Amaiketako espresen etorri da Monseñor Jaun Juan Sanchez Romate Landabarri eta arratzaldeko erreogan iten da Bilbora.

Agur eta urren arte; zure lagun.

G. E.

IZKIRIMIRIAK

Geografiaren jakiundea

Goenecheko Jossastiñ zan aspal-dian Ameriketara eta zerekin bizi eguin zuanean edo esan oi dan beze-la *indiano eguinda* zetorren bere gurasoan ondora, bada onek artu zuten areen eskutitz bat esanaz Kadiz-en lurra artuko zuala.

Portu au nun zanik etzekiten eta guelditu ziran jakitekoan igandean mezatarakoan. Balladako eliz-atarian batu ziran guzien artean, bat bakarra guertatu zan esan zuana Kadiz nun zegoan; bera zan sasiletratu bat, Choria deitzen ziotena. Artu zuan Choriak arrillu puskabat lurretik eta elizako ormara guerturatu ta azaldu zitzaizoten modu onetan:

—Badakizute «mundua» biribilla dana; bada Kadiz emenchen da O^o, au da, mundua baiño pisskabat kanporago.

L. OYA.

Lapur famia aundia zuen guizon bat, joan zan erriko erretoreagana, aitortze edo konfesio on bat eguiteko asmotan.

Zazpigarren aguintea allegatu zuanean, erretorre jaunak galdetu zion ezer ostu zuan.

—Bai jauna; eratzen dio, arto mordoskachoa zan jauna.

—Zenbat? Sei bat lakai izango ziran e?

—Jarri beza amabi, erretore jaun: urrengo joaten naizenean ornituko ditut falta diradenak.

ILLARAMENDI

Gau batean emakume alargun batek amets eguin zuan azaldu zitzaizola bere senarra, eta galdeturik emazteak zer zion, erantzuten dio senarrak:

—Aitortzen dizut zinetan, ederki, arrigarrik bizimodu batean bizi naizela, alako moduan non, zurekin, igaro nituen oguei urte aietan, enintzan gaur bezin zorionekoa izan.

—Beraz zeruan zaude?

—Bai zera!... Inpernuaren erdi erdian, baiña alaz guztiaz ere, naiago det an egon zure ondoan baiñon.

Eta au esanik aienatu zan guizona. Etzan bere emaztea zenbait nekazar baiño obeagoa, guizonak ura zionian!

ELIZECHEA.

IGARKIZUNAK

I

—Bata bi-a borandu
Aurten artuko da
Iru bat otza ezan
—Ondiño eztot igarri
Zer da zure dana?
—Izkratari on bat,
Iruchulotarra.

BLOA.

II

Bard zu 1 Es k k

V. IRAOLA.

III

Multiplikazioa

Zein numeroak jarriko dira goiko errenkoladan eta zeintzuk bekoan, multiplikaturik, azkenean edo produktoan numero bardiñak eta nai dan klasekoak aterateko?

EIBARKO E. U.

Lengo astekoak: lenengoa, 301 arrantza; bigarrena, Gosea; irugarrean, Zazpiak bat.

Ondarroako Markuerkiagak bialdu dauz lenengoa ta bigarrena.

LA EDITORIAL VIZCANA derichon moldagutzaan
Gran Via, 26 eta Ledesma, 12.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUINA

Euskalerrian 3 peseta urtean

Erdalerrian 6 »

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa

3.º » » 0,20 »

4.º » » 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak